

DE SPELLING van het WEERTLANDS

Richtlijnen

*Goed spellen begint
bij goed luisteren*

Jan Feijen

Juni 2023

Colofon

Auteur Feijen, drs. J.A.P. (Jan)

Titel Spelling van het Weertlands

Eerdere versies

versie 1	1983 en 1998	Weertlandse Woordenboeken	(Jos van de Wouw)
versie 2	2009	Schoeën gezagd!	Spraekwuuërd en gezagdjes (Jan Feijen)
versie 3	2013	Zoeë kalle vae	Woeërdeliêst (Jan Feijen)
versie 4	2018	Waat 'ne kâl!	Spraekwuuërd en gezagdjes (Jan Feijen)
versie 5	2023	Nog neet utgekaldj	Woeërdeliêst (Jan Feijen)

Alle rechten voorbehouden.

Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopie, opnamen of enige andere manier, behoudens de beperkingen bij wet gesteld. Het verbod betreft ook gehele of gedeeltelijke bewerking.

Introductie

De gesproken taal is van alle tijden. De geschreven taal is van (veel) later datum. Daar hoort natuurlijk ook een spelling bij, maar dat wil nog niet zeggen dat er ook tegelijkertijd sprake is van een spellingregeling. Integendeel, lang voordat er sprake is van een spellingregeling wordt er al gespeld. Dat geldt voor het Algemeen Nederlands, voor het Limburgs en dus ook voor het Weertlands.

In het Weertlands Woordenboek *Kâl wi-j kook* (1983) wordt de spellingregeling voor het Weertlands -naar ontwerp van Jos van de Wouw- voor het eerst gepubliceerd.

Spelling is vaak onderwerp van discussie. Ook in Limburg hebben vanuit diverse invalshoeken uiteenzettingen plaatsgevonden, soms zelfs in alle hevigheid. Met de publicatie van *Spelling 2003 voor alle Limburgse dialecten* is de richting duidelijker dan ooit bepaald.

Het verschijnen van deze leidraad is voor ons mede aanleiding geweest tot herbezinning op onze spellingregeling. Uiteindelijk heeft dat geleid tot een herziening van de regeling-1983.

De aanpassingen zijn langs de weg der geleidelijkheid ingevoerd.

In de cursussen *Laeze & schriëve* worden ze uiteraard nadrukkelijk besproken en toegepast.

In de publicatie *Verhâölkes um vuuër te laeze* (2003) zijn al een aantal in het oog springende veranderingen doorgevoerd. De spelling in *Schoeën gezagd* (juni 2009) is uiteraard conform de vastgelegde richtlijnen van Veldeke Limburg. In de loop der jaren zijn daar nog een aantal kleine wijzigingen in aangebracht, die verwerkt zijn in de versies van december 2012 en maart 2019. Ook de nu voorliggende versie-2023 bevat enkele correcties cq. aanpassingen.

Deze publicatie heeft vooral tot doel de aanpassingen en veranderingen schriftelijk vast te leggen, zodat voor schrijvers van het Weertlands een handreiking voorhanden is.

In de communicatie naar het grote publiek hebben onze publicaties in weekbladen en andere periodieken in Weert en Nederweert een belangrijke voorbeeldfunctie.

Wij vertrouwen erop dat de voorliggende richtlijnen voor elke dialectschrijver als leidraad zullen dienen!

Inhoudsopgave

Introductie	9
Inhoudsopgave	10
Inleiding	11
1. Een stukje geschiedenis	13
2. De grondprincipes van <i>Spelling 2003</i>	15
3. De spelling van het Weertlands	17
3.1 Weertlands	17
3.2 Basisprincipes	21
3.3 Schrijfwijze van onze dialectklanken: de gemaakte keuzes	22
3.4 De lijst van tekens in het Weertlands	26
3.5 Kanttekeningen	28
3.6 Voorbeelden van toepassingen	31
3.7 De werkwoordsvormen	40
Noten	45

Inleiding

Spelling. Begin erover en je bent verzekerd van een discussie; sterk van elkaar verschillende opvattingen komen dan vaak naar voren, soms zelfs alleen maar in een welles-nietes-sfeer. Spelling is van alle tijden. De wijze waarop gespeld wordt (de spellingregels) echter niet. De Nederlandse Taalunie is verantwoordelijk voor de spellingregels van het Algemeen Nederlands. Met de keuzes zijn we het niet altijd eens. Denk maar eens aan de ophef bij de invoering van de voorkeurspelling (1954). De weerstand van de (niet tevreden) gebruikers is soms groot en ook wel eens van lange(re) duur. Het ontbreken van begrijpelijkheid, inzichtelijkheid en consequente toepassingen vormen meestal de kern van de kritiek. De wijzigingen in de spellingregeling van 1996, zoals gebruikelijk gepubliceerd in de *Woordenlijst van de Nederlandse Taal (het Groene Boekje)* hebben zelfs geleid tot een boycot als “bewijs” van openlijk verzet. De Telegraaf en het NOS-journaal weigerden de nieuwe spellingregels te accepteren. Zij volgden het door *Het Genootschap Onze Taal* uitgegeven (alternatieve) *Witte Boekje*. Daarin staat volgens de opstellers de gebruikersvriendelijkheid centraal. Wijzigingen brengen ook altijd praktische problemen met zich mee. Denk maar eens aan (school)boeken en onderwijsmethoden die -alleen al om financiële redenen- niet van de ene op de andere dag vervangen kunnen worden. Onderwijskundig doet zich daarmee altijd het probleem voor van de confrontatie van nieuwe regels met in gebruik zijnde methodes, boekjes en andere teksten in de oude spelling.

Het bovenstaande is in principe ook van toepassing op andere talen en dus in feite ook op streek-talen, zoals het Limburgs. Het cruciale moment waarop de spellingherziening op provinciaal niveau in beeld komt, is de erkenning van het Limburgs als streektaal (20 januari 1997). In vervolg daarop krijgt de *Raad veur 't Limburgs* van de Provincie de opdracht een eenduidig hanteerbare spelling te (laten) ontwerpen. Daarin moeten alle Limburgse dialecten inpasbaar zijn; voorwaar geen geringe opdracht. Met de vaststelling van de nieuwe spellingregels door de Raad en het toenmalige hoofdbestuur van Veldeke wordt deze opdracht in 2003 afgerond.

Na de nooit algemeen erkende *Aanwijzingen*¹ van Veldeke is nu dus een spellingregeling ontworpen, die officiële erkenning en status heeft gekregen. De Raad veur 't Limburgs en het hoofdbestuur van Veldeke Limburg bevestigen dit nog eens door uitgave van de publicatie *Spelling 2003 voor alle Limburgse dialecten*². De nieuwe spellingregels worden goed ontvangen, maar leiden niet tot algemene tevredenheid, wat overigens niemand zal verbazen.

Waarom zou het de streektaal beter gaan dan de standaardtaal?

Spelling 2003 heeft uiteraard ook voor het Weertlands een bezinning op de eerder ontworpen spelling noodzakelijk gemaakt en geleid tot een aanpassing van de tot dan toe gebruikelijke spelling van ons dialect en de varianten daarin. Niet alleen vanwege nieuwe publicaties, maar ook omdat de in het woordenboek (1998) gebruikte spelling de schrijvers en gebruikers op het verkeerde been zet. Na kleine tussentijdse aanpassingen in de tussenliggende periodes heeft dit geleid tot de publicatie van *De spelling van het Weertlands*, versie 2013.

Zoals in het voorgaande is gebleken, zijn aanpassingen en veranderingen nooit ver weg; voor geen enkele taal(variant), dus ook niet voor het Weertlands. Vandaar dan ook de voorliggende (aangepaste) versie 2023.

1 Een stukje geschiedenis

Vóór het oprichtingsjaar van Veldeke Limburg (1926) is hooguit incidenteel over de spelling van de Limburgse dialecten gediscussieerd. Geschreven documenten over die discussie zijn er niet, dan wel niet bekend. Er zijn wel overgeleverde teksten, waaruit de toenmalige praktijk van het spellen duidelijk te herleiden is. In deze periode is de invloed van Emile Seipgens (Roermond, 1837-1896) en vooral G. Franquinet (Maastricht, 1826-1900) zeer groot geweest.

“De eerste gedocumenteerde spellingdiscussie is die, welke leidde tot de eerste zogenoemde Veldekespelling. Ze begint in Veldeke no. 16 van april 1929. De auteur is dr. E. Jaspar. In drie bijdragen (Veldeke 16, 17 en 19, alle drie uit 1929) geeft hij aanwijzingen voor de spelling van alle Limburgse dialecten. Jaspar verbreedt daarmee het bereik van Franquinet van het Maastrichts naar het Limburgs. Dat is helemaal in lijn met de doelstellingen van de dan nog piepjonge vereniging Veldeke”³.

Kritiek blijft echter niet uit. Ze heeft zowel betrekking op de voorstellen als op de door de samensteller zelf gebezigde spellingpraktijk. De roep om een definitieve regeling wordt steeds sterker. Na een aantal jaren neemt het Veldekebestuur zijn verantwoordelijkheid. In 1932 wordt de spelling van het Limburgs in tien vuistregels vastgelegd. Veel praktische waarde blijkt deze regeling niet te hebben gehad; ze wordt niet echt gevolgd. Van rust aan het Limburgse spellingfront is voorlopig nog geen sprake; van eensgezindheid evenmin.

Pas in 1953 lijkt een oplossing voor allerlei problemen in zicht. Dr. Jo Kats, voorzitter van de spellingcommissie, lanceert nieuwe *Aanwijzinge veur de Sj spelling*⁴, die overigens in principe al in 1941/42 waren vastgesteld.

Enkele jaren later laait de discussie weer op. Het eigen tijdschrift Veldeke is een geliefd podium. De polemieken leiden niet tot consensus. In incidentele gevallen treden mensen terug uit de discussie en blijven bij hun eigen spelling.

In 1979 verschijnt *Verhäälkjes & gedichtjes oet 't Wieërter lând*, de eerste publicatie van de in 1978 opgerichte Veldekekrînk Wieërt. Daarin staan de eerste *Aanwijzingen voor de gebruikte spelling*. De gemaakte keuzes worden als volgt verantwoord: “Daar in de spelling van het dialect nog steeds geen uniformiteit bestaat, hebben wij in principe zoveel mogelijk de aanwijzingen van Veldeke gebruikt, zoals die in 1941 werden vastgesteld”⁵.

Nadat hoofdredacteur Peter Nissen de discussie in *Veldeke* in eerdere instantie gesloten heeft, wordt deze door Pol Brounts in 1980 weer op papier heropend. Dat luidt een nieuwe fase van spellingoverleg in. De commissie die eraan gaat werken, wordt wel allengs kleiner.

Door de op handen zijnde verschijning van het Weertlands Woordenboek, dat een uitgekiende maar wel (sterk) afwijkende spelling hanteert, wordt de discussie weer levendiger.

Tenslotte grijpt het hoofdbestuur van Veldeke in en krijgt Jan Notten de opdracht om een nieuwe spelling op papier te zetten. In 1983 worden zijn aanwijzingen door Veldeke vastgesteld als de *Aanwijzingen voor de Veldekespelling*¹. In tegenstelling tot alle voorgaande pogingen zijn de uitgangspunten van de nieuwe spelling nu uitdrukkelijk vermeld.

In datzelfde jaar verschijnt ook het (eerste) *Weertlands Woordenboek “Kâl wi-j kook”*⁶. De spellingparagraaf wijkt op veel punten af van de Veldekespelling.

De *krînk Wieërt* is hiermee misschien wel een voorloper, maar niet de enige die kritisch reageert op de *Aanwijzingen*. Met name in de tweede helft van de jaren negentig wordt vooral vanuit Noord-Limburg commentaar geleverd op de spellingregeling van 1983. Aanpassing cq. bijstelling blijkt zeer wenselijk te zijn.

In 1998 verschijnt *De Weertlandse dialecten* met als ondertitel *vör te laeze, te schriêve en te kalle*⁷. Deze uitgave is weliswaar gebaseerd op *Kâl wi-j kook*, maar volledig herzien, zowel qua inhoud als opzet. De thematische opbouw is vervangen door een alfabetisch-lexicografische. Volledig nieuw zijn de woordenlijst Nederlands-Weertlands en de grammatica van het Weertlands. *Onveranderd is de spellingparagraaf*. Reden daarvoor zijn de eerdergenoemde kritische kanttekeningen.

De opdracht van de Provincie (1997) om een Limburgse lijst van plaatsnamen op te stellen, trekt de spellingdiscussie weer versneld op gang. De behoefte aan een in alle opzichten adequate spelling is evident.

Vanaf 1999 krijgt het werk aan de spellingregeling weer alle voorrang. De door Veldeke Limburg ingestelde spellingcommissie gaat onder leiding van Pierre Bakkes voortvarend aan het werk en legt de basis voor *Spelling 2003*.

Tegelijkertijd legt de Raod veur 't Limburgs in zijn beleidsplan vast, dat “de completering van de spellingvoorschriften voor het Limburgs” één van de speerpunten zal zijn in de werkzaamheden van de streektaalfunctionaris. In 2001 wordt Pierre Bakkes als zodanig benoemd. Hij krijgt de opdracht om zijn werkzaamheden binnen de Veldeke-spellingcommissie voort te zetten. In de nieuwe spellingregeling worden de grondregels van de spelling-1983 bevestigd. De nadere uitwerking bevat (uiteraard) een aantal aanvullingen en verbeteringen.

De werkzaamheden worden afgerond met de vaststelling van *Spelling 2003*.

Bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan presenteert de *krînk Wieërt* de publicatie *Verhөөlkes um vuuër te laeze*⁸, een voorleesboekje gericht op “wichter tot e jaor of zés”. Een aantal kernpunten uit de vernieuwde Veldekespelling zijn al overgenomen. Daarmee is de eerste aanzet tot een grondige spellingherziening van het Weertlands in de richting van *Spelling 2003* gegeven.

De in *Schoeën gezagd*⁹ gebruikte spelling kan gezien worden als de afronding van het herzieningstraject. Zowel de versie-2019 als de nu voorliggende versie-2023 zijn slechts bijgesteld op grond van een klein aantal praktische gebruiksoverwegingen.

2 De grondprincipes van Spelling 2003 (vgl. 10)

2.1 Uitgangspunten voor een spellingsysteem

- de *leerbaarheid*: het moet zo eenvoudig en consequent mogelijk zijn;
- de *bruikbaarheid*: het moet praktisch en doelmatig zijn;
- de *herkenbaarheid*: het moet aansluiten bij systemen die de gebruikers al kennen
- de *leesbaarheid*: herkenbaarheid moet een grote leesbaarheid bevorderen.

2.2 Twee algemene principes als leidraad

2.2.1 - *het woordisolierend principe.*

Dit houdt in dat men de spelling voor het geïsoleerde woord moet bepalen en niet voor het woord dat beïnvloed is door omringende woorden.

Dit principe werkt als richtlijn en niet als absolute eis. Soms wordt voor het gevoel van een schrijver de taal aangetast als woorden die 'in elkaar gegroeid zijn' weer uit elkaar gehaald moeten worden. Op veel plaatsen in Limburg spreekt men 'ook niet' uit als 'onneet', 'in de' spreekt men uit als 'inne': allebei gevallen van assimilatie. Gedwongen splitsing in 'ouch neet' en 'in de' ervaart men als kunstmatig.

2.2.2 - *het economisch principe.*

Dit houdt in dat men bij het schrijven van elk woord zo weinig mogelijk tekens moet gebruiken. Overmatige tekens blijven achterwege (geen oo, aa, ee of uu als o, a, e of u voldoende is).

2.3 De keuze van tekens

Hierbij worden *vijf principes* gehanteerd.

De principes 1 t/m 4 worden in alle spellingen toegepast; ze zijn ten dele conflictueel. Ze zijn als *opdracht* geformuleerd.

Principe 1 - Spel zoals de klank gebiedt (regel van de uitspraak).

Dit principe geldt altijd als uitgangspunt. De principes 2 t/m 5 beperken de werking ervan.

Principe 2 - Spel woorden en woorddelen altijd op dezelfde manier (regel van de gelijkvormigheid en analogie).

Principe 3 - Spel zó, dat de woordgeschiedenis uit de spelling blijkt (regel van de etymologie). Dit principe veroorzaakt in het Nederlands bijvoorbeeld de kwestie *ij* of *ei* en *ou* of *au*. In het Weertlands speelt het mbt. *ij* of *ei* geen rol.

Principe 4 - Spel zoals de traditie dat gebiedt (regel van het gebruik).

Dit principe is veel minder open dan men denkt. Het regelt dat men de traditionele tekens moet kiezen en deze niet mag verwisselen. Ook regelt het op welke plaatsen men een hoofdletter moet zetten, op welke niet, en hoe de interpunctie moet zijn.

Eigenaardig: over dit principe bestaat bijna nooit discussie. In spellingen van kleinere talen neemt men alle gebruiken uit de standaardtaal onberedeneerd over. Ook in *Spelling 2003* is dat zo.

Principe 5 - Spel zó, dat de lezer steun heeft van zijn spellingkennis in de standaardtaal.

Dit principe zou ook geformuleerd kunnen worden als: "*Laat de woordbeelden die de lezers kennen uit de standaardtaal niet botsen met de schrijfwijze van de streektaal*". Of: "*Zorg dat de herkenbaarheid vanuit de kennis van de standaardtaal zo groot mogelijk is*". Met de hantering van die regel komen "vreemde" elementen in de spellingregeling. Dat is een nadeel. Het voordeel is dat de woordherkenning ondersteund wordt vanuit de standaardtaal, die de lezer al beheerst. Herkenbaarheid is altijd een belangrijk doel geweest binnen de opeenvolgende Veldekespelling.

3 De spelling van het Weertlands

3.1 Weertlands

In de gemeenten Weert en Nederweert worden dialectvarianten gesproken, die duidelijk te onderscheiden zijn van dialecten in de naaste omgeving. We kunnen ze benoemen als Weerts en Nederweerts, maar het gebruik van de term Weertlands als verzamelnaam is zeker te rechtvaardigen. Op de eerste plaats is het handig, omdat deze dan functioneert als naam voor een groep moedertaalvarianten in een bepaalde streek. Daarnaast is het ook zinvol, omdat daardoor een ordening wordt aangebracht. Alhoewel deze misschien niet geheel en al op haar wetenschappelijke juistheid te bewijzen is, komt ze wel tegemoet aan zowel het volksgevoel als aan de intuïtie van de onderzoeker¹¹. Tenslotte is de keuze voor de term Weertlands verdedigbaar, omdat ondanks spraakverschillen tussen jong en oud, wijken en buurten, dorp en stad de overeenkomsten verre in de meerderheid zijn ten opzichte van de verschillen.

Het Weertlands wordt gesproken in een vrij homogeen gebied en onderscheidt zich sterk van omringende dialecten¹². Onder *Weertlands* verstaan we het *conglomeraat van dialecten dat door de meeste inwoners van de gemeenten Weert en Nederweert wordt gesproken, uitgezonderd de Weerder kerkdorpen Swartbroek, Tungelroy en Stramproy en het Nederweerder kerkdorp Leveroy*.

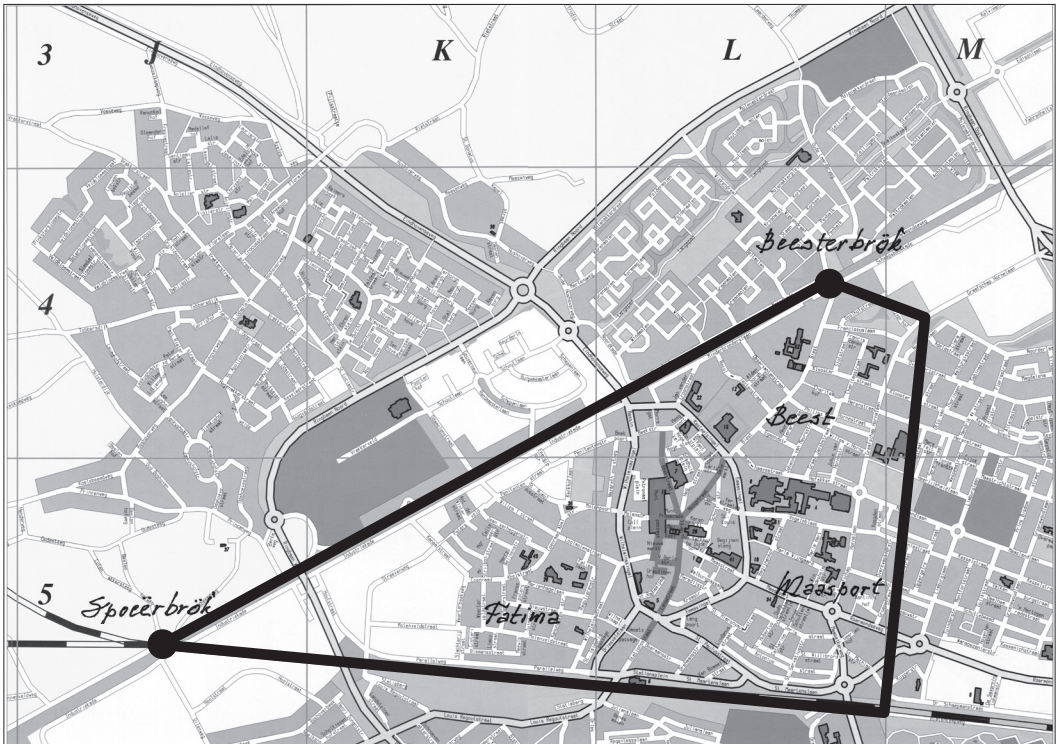
Binnen het Weertlands onderscheiden we:

- *Overweertse dialecten*, gesproken in de stad Weert en de buitenijen Laar, Hushoven, Boshoven, Boshoverbeek, Altweert, Altweerderheide, Keent, Moesel en Leuken.
- *Nederweertse dialecten*, gesproken in Nederweert-dorp, Budschop, Ospel, Eind en Schoor.

Varianten

Het Weertlands omvat vier duidelijk herkenbare en van elkaar te onderscheiden varianten, t.w. Stad-Weerts (W), Buitenijen-Weerts (B), Nederweerts (N) en Ospels (O). De mate van openheid of geslotenheid van klinkers enerzijds en het gebruik van klinkers met naslag anderzijds ligt daaraan ten grondslag. In Weert (W,B) bestaat in vergelijking met Nederweert een voorkeur voor meer gesloten klinkers; in Nederweert (N,O) bestaat in vergelijking met Weert daarentegen een voorkeur voor minder gesloten of meer open klinkers¹³. Daarnaast komen in het Stad-Weerts de *ieë*-, *oeë*-, en *uuë*-klanken veelvuldiger voor; in de overige dialecten (BNO) worden in vergelijkbare woorden of synoniemen *ee*-/*eê*-, *oo*-/*oô*- en *eu*-/*eû*-klanken gebruikt (*dieës*, *schoeël*, *vuuer* enerzijds; *dees*, *school*, *veur* anderzijds).

Uiteraard zijn er nog steeds dialectsprekers die een van deze varianten in zuivere vorm spreken, maar in de praktijk van alledag zien we steeds meer mengvormen ontstaan. De WBNO-sprekers beïnvloeden elkaar niet alleen onderling, ook andere Limburgse (en soms ook Brabantse) dialectsprekers doen hun invloed gelden door inbreng van “vreemde elementen”. De belangrijkste reden is gelegen in het feit, dat de bevolking van stad en (kerk)dorpen wat betreft het oorspronkelijk gesproken dialect steeds heterogener wordt. Met name huwelijk en migratie spelen daarbij een grote rol.

Kaart 2 – Stad-Weerts²⁰

Variëteiten

Ook het klankkarakter speelt in het Weertlands een grote rol. Het wordt gekenmerkt door diversiteit en (voortdurende) verandering¹⁴.

Voorbeelden

WB Miene zoeën lutj/litj/ ederen aovendj d'n hoond uut/oet.

NO Miene zoon leutj ederen aovendj d'n hoôndj oet.

WB Dae hultje/hiltje dan good aanne lien.

NO Dae hiltje/héltje dan good aanne lien

WB Óngerwieëg(es) deute/deut hae d'n hoond ziene stroont hieël proeëper in e zekske.

NO Óngerweeg deute/deut ae d'n hoôndj ziene stroôntj hieël proper in e zekske.

In deze voorbeelden komt duidelijk naar voren dat in het Weertlands wel eens meerdere van elkaar verschillende klankvormen voor een en dezelfde woordvorm bestaan. Ze komen tegelijkertijd voor. Het merkwaardige daarbij is, dat sommige lokaal bepaald zijn en andere in het hele Weertland gebruikt worden cq. te horen zijn. Uiteraard ontstaan soms ook nieuwe vormen en verdwijnen oude. Net als de standaardtaal is het Weertlands een levende taal die voortdurend in ontwikkeling is.

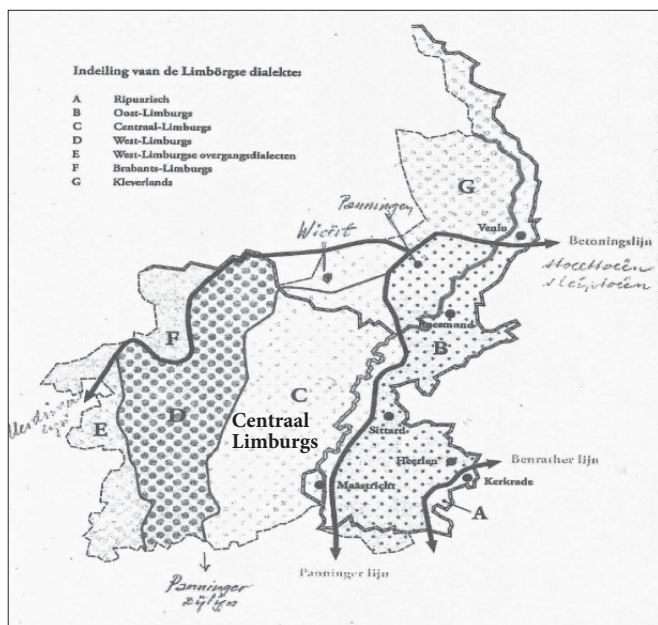
Plaats op de Limburgse kaart

De Weertlandse dialecten behoren volgens het *Woordenboek van de Limburgse dialecten*¹⁵ tot het Centraal Limburgs.

Zij nemen daarin een *aparte* positie in, omdat ze in tegenstelling tot de rest van het gebied ten noord-westen van de Panninger lijn liggen. Opvallend is dan ook het gebruik van de *sch-* in plaats van de *sj-*: *schaop*, *scherre*, *schölk*, *schravele*. De *sj-* komt heel erg weinig voor; in voorkomende gevallen gebeurt dat meestal aan het woordbegin (*sjâns*, *sjegrein*, *sjeklaat*, *sjelot*, *sjieës*)¹⁶.

Het Weertlandse taalgebied wordt begrensd door de Panninger lijn, de Panninger zijlijn en de Uerdinger lijn. In vaktermen heten deze lijnen isoglossen; deze lijnen zorgen voor de begrenzing tussen verschillende regio's.

De Panningerlijn bakent de grens met Oost-Limburg (Maaslandse dialecten) af. De Panninger zijlijn die met het West-Limburgs (in feite Belgisch Limburg). De Uerdinger lijn is een betoningslijn. Zij geeft de grens aan tussen stoottoon en sleeptoon.

Kaart 3 Isoglossen

3.2 Basisprincipes

Vanaf de eerste publicatie heeft het bestuur van de *krînk Wieërt* verwezen naar de gebruikte spellingregeling. Daarmee was dan ook duidelijk op welke uitgangspunten men zich baseerde. In alle uitgaven in de periode 1978-1983 wordt de Veldekespelling-1941/1953 gevolgd.

Vanaf 1983 wordt gepubliceerd in de spelling-van de Wouw. Zoals eerder gezegd wijkt deze in de nadere uitwerking af van de Veldekespelling. Uiteraard heeft dat kritiek tot gevolg gehad. Er was echter ook waardering; ook uit onverdachte hoek.

In een bespreking van het *Weertlands Woordenboek* is Pierre Bakkes¹⁷ van mening, dat “er is gekozen voor een spelling die bijna uiterst konsekvent fonologisch is. Eenvoudiger gezegd: de regel “Schrijf een woord zoals je het geïsoleerd uitspreekt” wordt bijna altijd toegepast. Het principe “één teken voor één klank” ook. Wetenschappers zullen het daar makkelijk aan hebben, nu en in de toekomst. In de praktijk wijkt de spelling van het Weertlands Woordenboek niet veel af van de nieuwe Veldekespelling”.

In het geheel herziene (tweede) woordenboek *De Weertlandse dialecten*⁷ blijft de spellingparagraaf onveranderd. De spellingregeling uit 1983 blijft dus onverkort van kracht, ondanks het feit dat er bij tijd en wijle wel eens kanttekeningen worden gemaakt en/of vragen worden gesteld naar aanleiding van de gebezigde spellingpraktijk, met name in de cursussen *Laeze en schriëve* van de laatste jaren.

Vanaf het moment dat *Spelling 2003* gepubliceerd is, wordt gewerkt aan een herziening van de spelling-1983. In *Verhölkes um vuuër te laeze* (2003) zijn de eerste aanpassingen al duidelijk herkenbaar. De volledige herziening van de spelling (Feijen) is eind 2008 gerealiseerd.

De toegepaste spelling in het spreekwoordenboek *Schoeën gezagdj* (2009 - Veldeke Wieërt) is uiteraard geheel volgens de toen geldende richtlijnen.

In de woordenlijst *Zoeë kalle vae* (2013) zijn de (in beperkte mate herziene) richtlijnen voor de spelling-Feijen vastgelegd. Daarin zijn ook tussentijdse kleinere aanpassingen meegenomen.

In de nu voorliggende versie-Feijen (2023) zijn opnieuw enkele aanpassingen opgenomen.

Elke herbezinning heeft niet geleid tot een wijziging van de basisprincipes. Deze blijven gehandhaafd, ook al omdat ze aansluiten bij de grondprincipes van *Spelling 2003* en er in ieder geval niet strijdig mee hoeven te zijn.

Het *hoofdbeginsel* voor de spelling van het Weertlands is de regel van de uitspraak, het *fonologische principe*. Dat wil zeggen, dat iedere klank die door een groep Weertlanders gerealiseerd wordt, een eigen teken krijgt, waardoor klankverandering zich direct weerspiegelt in een andere spelling: *hieët* naast *heet* (heeft), *moond* naast *moondj* (mond), *preens* naast *prîns* (prins).

Dat brengt ons direct bij het tweede beginsel: de gebruikte tekens moeten voldoende onderscheid aanbrengen tussen systematisch verschillend uitgesproken klanken.

3.3 Schrijfwijze van onze dialectklanken: de gemaakte keuzes

Voor de schrijfwijze van de dialectklanken in het Weertlands is het Nederlandse spellingsysteem ontoereikend. Zoals in onze spelling-1983 al is vastgesteld, worden we vooral bij klinkers en tweeklanken gedwongen te kiezen voor niet-Nederlandse schrijfwijzen. Het belangrijkste uitgangspunt voor de juiste schrijfwijze blijft het beginsel dat de gebruikte tekens voldoende onderscheid moeten aanbrengen tussen systematisch verschillend uitgesproken klanken.

Uiteraard hebben we aansluiting gezocht bij *Spelling 2003*. Desondanks zijn enkele afwijkingen blijven bestaan. Deze worden te bestemder plaatse toegelicht.

3.3.1 spelling van klinkers en tweeklanken

- *korte klinkers*

Bij de korte klinkers kunnen we onderscheid maken tussen de gewone korte klinkers en de sleeptonige¹⁹ cq. gerekte. In beide gevallen kan bij meerlettergrepige woorden verdubbeling van medeklinker optreden; deze benadrukt de korthed van de voorafgaande klinker of diens specifieke sleeptonige klankkleur.

De *gewone korte klinker* schrijven we steeds op dezelfde wijze -ongeacht of we met een open of gesloten lettergreep te maken hebben- en altijd met één letterteken.

Schrijf- wijze	Uitspraak (vergelijkbaar met)	Weertlands voorbeeld	
a	AN: bal	kalle	spreken
e	AN: spel	herst	speklap
e (sjwa)	AN: de/oude	aoje	oude
é WB	E: men	béd	bed
è klemtoonteken		kepèl	kapel
i	AN: ik	ris	graszode
o	AN: vos	strop	deugniet
ó	-	bóks	broek
ö	D: Köln	völ	veel
u	AN: gum	stum	stem
ie	AN: wie	wies	melodie
oe	AN: koe	schoefel	schoffel
uu	AN: Guus	muus	muizen

Afwijkend van Spelling 2003 : accent aigu (é) en accent grave (è)

In het voorgaande (vgl. 3.1) is ter sprake gekomen, dat Weerter en Nederweerder dialectvarianten zich van elkaar onderscheiden door meer/minder gesloten cq. open klinkers. In dit geval is dit aan de orde. Van 1983 tot 2017 is in de uitspraak en schrijfwijze het onderscheid tussen -é- (WB) en -è- (NO) van toepassing geweest. *Nader onderzoek bij zegslieden (in NO)* heeft aangetoond, dat het in 1983 vastgelegde onderscheid tussen -é- en -è- in het dagelijks taalgebruik -nagenoeg- verdwenen is.

Dus wordt dientengevolge -è- (bèd, gezèt) in NO geschreven als bed, gezet, zonder accenttekens. We blijven accent aigu (é) toch nog gebruiken voor de in het Weerter gebied (WB) voorkomende klankwaarde; *accent grave (è) blijft ook gehandhaafd als (in een aantal gevallen) noodzakelijk teken voor het aangeven van de klemtoon in een woord(combinatie) (kepèl, klakstèrt, kroekèr).*

Voor de korte *sleeptonige*¹⁹ klinker gebruiken we de accent circonflexe (het “hoedje”) om de sleeptoon aan te geven.

â	E: car	auto	bâl	bal
ê	E: man	man	êrm	arm
î	-		dînke	denken
ô	E: more	meer	bedôrve	bedorven
û	-		slûm	slim

Afwijkend van Spelling 2003 maken we veelvuldiger gebruik van het “hoedje”, (accent circonflexe) omdat de wetenschappelijke aanduiding voor sleeptoon (˘) en stoottoon (ˊ) alleen al vanwege de leesbaarheid niet realiseerbaar is. We gebruiken het “hoedje” zowel ingeval van rekking/verlenging van klanken als van sleeptonige klanken. Met deze schrijfwijze wordt ook recht gedaan aan het woordisolerend principe (par. 2.2)

- *lange klinkers*

De gewone *lange klinkers* ontleen hun tekens aan het Nederlands ofwel aan het gebruik in geschreven Limburgs.

aa	AN: waar		blaar	bladeren
ae	D: Bär		gaer	graag
ao	E: water	water	paol	paal
äö	E: bird	vogel	schäöp	schapen
ee	AN: beer		beer	bier
eu	AN: deur		steur	stuur
oo	AN: door		stool	stoel

Voor de *lange sleeptonige cq. gerekte klinker* maken we weer gebruik van de accent circonflexe.

aâ	F: canard	eend	blaâk	peelven
eê	F: chez	bij	geer NO	gierig
eû	F: queue	staart	leûter BNO	zeepsop
iê	E: grease	vet	wiês	wijs, verstandig
oê	E: june	juni	hoês	huis
oô	E: boat	boot	groôs	grasveld
uû	D: Bühne	toneel	kuûme	hijgen

- *klinkers met naslag*

De vocalen met naslagklinker hebben in de geschreven taal inmiddels een traditie op te houden. We schrijven ze met een trema op het derde teken om verwarring of verwisseling met de tweelettergrepige klankenreeksen *ieje*, *oeje*, *uuje* te vermijden. Omdat de *ie*, *oe* en *uu* al zwaar belast zijn en omdat we consequent willen zijn ten opzichte van de tekens onderling (analogie), kiezen we voor de bestaande aanduidingen *-ieë-*, *-oeë-* en *-uuë-*. Deze tekenreeksen hanteren we zowel in open als in gesloten lettergrepen.

Met deze keuze *wijken we dus enigszins af van Spelling 2003*. Daarin wordt de *-uuë-* als *-uue-* geschreven; dus zonder trema.

ieë	E: fear	vrees	fieëst	feest
oeë	E: sure	zeker	groeët	groot
uuë	-		gruuëts	trots

De overige *klinkers met naslag* hebben als laatste element een *-j-* (mouillering) of *-w-*:

aa ^j *	AN: draai	maaj	made
ae ^j		daeje	die je
aj	F: canaille	zajje wat?	zei je iets?
ao ^j		haoje	houden
äö ^j		dräöj	draden
aw	E: tower	gaw	gauw
ee ^j *	E: day	hee ^j WB	hier
ej		krej	kraai
eu ^j		zeuj	zij
ieë ^j		hae lieë ^j	hij leed
ieë ^w		lieë ^w	leeuw
i- ^j		wi- ^j	hoe
oeë ^j		boeë ^j	politieagent
oj		mojje	mocht je
ó ^j		mó ^j je	moet je
oo ^j *	AN: mooi	zooj	bende
ow		kow	koe
oow	E: fellow	noow	nu
oô ^w	NO E: fellow	noô ^w	nu
ui- ^j		bui- ^j	bui
uj		kuj	koeien
uuë ^j		puuë ^j	poten

*Afwijkend van *Spelling 2003* beschouwen we deze tweeklanken als een afzonderlijke grootheid. In buigings- en vervoegingsvormen blijven ze dus onveranderd. Deze keuze is mede beïnvloed door de hoorbare analogie in het Nederlands in woorden als haaien, maaien, gooien, mooie, e.d.¹⁹

Naast bovenstaande klinkers met naslag komen nog een viertal *gerekte* voor.

eî-j	WB	bezeî-j	notie, besef
êj	NO	bezêj	notie, besef
î-j	NO	hî-j	hier
uî-j		luî-j	lui

- *dalende tweeklanken*

De *gewone dalende tweeklanken* zijn:

au	saus	saus
ei	stein	stenen
ou	roumpot	inmaakpot
ui	geluif	geloof

De *sleep-tonige cq. gerekte tweeklanken*¹⁹ zijn:

eî	AN: geit	steîn	steen
oû	AN: gebouw	schoût	schuld
uî	AN: ruit	knuîp	knopen

3.3.2 spelling van medeklinkers

De medeklinkers die we in het Weertlands gebruiken zijn dezelfde als in het Nederlands als we er dezelfde klanken mee aanduiden.

De frequentie van de uit twee tekens bestaande medeklinkers *dj*, *tj*, *sj* en *zj* is in het Weertlands (en andere Limburgse dialecten) aanmerkelijk groter dan in het Nederlands. Zij staan telkens voor één klank.

De medeklinker *-gk* komt in het Nederlands niet voor. De klank kennen we wel in het Frans (*garçon, gare*), Engels (*good guy*) en Duits (*geben, gut*). De klank komt in het Limburgs alleen midden in woorden voor: *brögke, rögkestrânk, ligke, zégke*.

Volgens *Spelling 2003* gaat de woord- en woordgelijkheid niet op als *-gk* op het einde van een woord staat. Dan wordt alleen *-k-* gespeld (*brök, rök*).

In onze spelling wordt daarvan *bij de vervoeging van werkwoorden afgeweken*. Wij geven voorrang aan het voorschrift van de vorming van de stam en de analoge werking daarvan voor alle werkwoordsvormen. In het andere geval zou alleen de vorm van de stam afwijken.

Overigens blijkt in de dagelijkse praktijk dat de generatie veertigers en jonger deze klank bijna niet meer gebruikt; de *-gk* wordt/is vervangen door *-gg* (*brögge, ligge* en ook al *brög, lig*).

dj	E: soldier	soldaat	doêzendje	duizenden
tj	E: fortune	geluk	baantj BNO	beemd, grasveld
sj	E: sure	zeker	börsj mer	barst maar
zj	F: jouer	spelen	zjuust	juist, zonet
gk	E: good	goed	bagke	biggen

3.4 De lijst van tekens in het Weertlands:klinkers, tweeklanken, medeklinkers

Overzicht van alle tekens die binnen de spelling van het Weertlands gebruikt kunnen worden

A. Klinkers en tweeklanken			
kort	lang	met naslag (ë, j, w)	tweeklanken (dalend)
<i>a kalle</i>	<i>a water</i>	<i>aj dajje</i>	
	<i>aa aaf/aap</i>	<i>aaj vlaaj</i>	
	<i>aâ daâg (F. canard)</i>		
<i>â kâl (E. car)</i>	<i>ae paerd</i>	<i>aej gaeje</i>	
	<i>ao straot</i>	<i>aoj kaoj</i>	
	<i>äö päöl</i>	<i>äöj dräöj</i>	
		<i>aw gaw</i>	<i>au saus</i>
<i>e herst</i>	<i>e eder(eîn)</i>	<i>ej krej</i>	
<i>è kepèl</i>			
<i>(klemtoonteken)</i>			
<i>é béd WB</i>	<i>ee beer</i>	<i>êj drêj</i>	
<i>ê wêrk</i>	<i>eê beêsem BNO</i>	<i>eej heej</i>	<i>ei stein</i>
		<i>eî-j bezeî-j WB</i>	<i>eî steîn</i>
<i>i mins</i>		<i>i-j bi-j</i>	
<i>î</i>	<i>î sprînge</i>	<i>î-j hî-jbî-j NO</i>	
<i>ie kieke</i>	<i>iê kriêge</i>	<i>ieë twieë kieër</i>	
		<i>ieëj tevrieëje</i>	
		<i>ieëw lieëw</i>	
<i>o klok</i>	<i>o moge</i>	<i>oj/ój mojje</i>	
<i>ó bóks</i>		<i>mójje</i>	
<i>ö völ</i>			
<i>ô bôl</i>	<i>oo stool</i>	<i>ooj gooj</i>	
	<i>oô hoôndj NO</i>		
		<i>ow now</i>	
		<i>oow noow WB</i>	
		<i>oôw noôw NO</i>	<i>oug oûge</i>
			<i>oû oûge,</i>
<i>oe moel</i>	<i>oê hoês</i>	<i>oeë groeët</i>	
		<i>oeëj koeëj</i>	
<i>u stum</i>	<i>u kure</i>	<i>uj kuj</i>	
	<i>eu meug</i>	<i>euj zeuj</i>	
	<i>eû leûter BNO</i>		
<i>û gûns</i>	<i>uû struûk</i>	<i>ui-j bui-j</i>	
		<i>uî-j luî-j</i>	
<i>uu buul</i>		<i>uuë duuër</i>	<i>ui gluiſtj</i>
		<i>uuëj puuëj</i>	<i>uî gluîve</i>
f ' = onbeklemtoonde klinker (sjwa) zoals je die hoort in <i>de, m'n, 't, 'ne, vêrkes, wêrke</i>			

B. MEDEKLINKERS		
stemloos	stemhebbend	met mouillering (j wordt toegevoegd)
<i>p</i> <i>t</i>	<i>b</i> <i>d</i>	<i>tj</i> <i>mêrrentj, gruuëtje</i> <i>dj</i> <i>hoôndj (NO), gruuëdje</i>
<i>k</i>	<i>gk</i> <i>brögke, (bruggen)</i> (Fr. g arçon)	
	<i>h</i>	
<i>f</i> <i>s</i>	<i>v</i> <i>z</i>	<i>sj</i> <i>sjoklaat, börsj</i> <i>zj</i> <i>zjuust, hooszje</i>
<i>ch</i>	<i>g</i>	
<i>nk</i>	<i>m</i> <i>n</i> <i>ng</i>	<i>nj</i>
	<i>l</i> <i>r</i> <i>j</i> <i>w</i>	

3.5 KANTTEKENINGEN

bij de verandering in taalgebruik verdwijnende klanken en daaraan aangepaste schrijfwijzen.

Eerder hebben we al geconstateerd, dat een taal altijd in verandering is. Dat geldt zowel voor het AN als voor streektaalen en dialecten. Ook het Limburgs ontkomt daar niet aan; dus het Weertlands evenmin. Ook in onze dialectvarianten is er sprake van veranderingen in het taalgebruik. Andere cq. jongere generaties gebruiken niet alleen andere woorden, ze spreken ze ook anders uit. Bepaalde klanken worden niet meer gebruikt. Ze worden vervangen door andere die vaak dichterbij het AN-klankgebruik staan. Die verander(en)de uitspraak heeft uiteraard ook gevolgen voor de schrijfwijze van de betreffende klanken. We hebben deze ontwikkelingen in het Weertlands gevolgd en in vervolg daarop de schrijfwijze voor een aantal klanken aangepast. Als leidraad diende het principe *“iedere klank verdient een eigen teken”*.

Onderstaand beschrijven we de toegepaste veranderingen. Ook worden zich aankondigende cq. te verwachten mutaties toegelicht.

3.5.1. Wijzigingen schrijfwijze in het NO

- De klinker -è- in het NO (*bèd/gezèt*).
De klinker wordt in de gesproken taal niet meer zo uitgesproken. Daarmee is het onderscheid met de -é- (WB: *béd/gezét*) weggevallen. We schrijven voortaan in het NO -e- (*bed/gezet*).
De -è- wordt in alle dialectvarianten alleen nog gebruikt als klemtoonteken (*bóksetès/kattestèrt/kepèlke*).
- De klinkers -ô- en -ôw- in het NO

ô- <i>hôngj</i>	wordt voortaan geschreven met -oo- of -oô-	> <i>hoondj/hoôndj</i> .
-ôw <i>nôw</i>	wordt voortaan geschreven met -oow of -oôw	> <i>noow en noôw</i>

3.5.2. Verandering van schrijfwijze

- De sleeptonige/verlengde klinkers -aê- en -aô- zijn in de gesproken taal steeds minder te horen. Daarom hebben we dit aangepast. We schrijven voortaan -ae- en -ao-.
- De transformatie van lange klinker -ee/eê- naar sleeptonige -î- .
Deze verloopt moeizaam. Alhoewel het vaak voorkomt dat een dialectspreker daadwerkelijk de -î- gebruikt, blijkt hij al schrijvend toch de -ee/eê- te gebruiken. Deze discrepantie is hardnekkig; dat is ook in de cursussen Laeze & Schriêve gebleken.
Beide vormen zijn in de woordenlijst opgenomen.
- Het aangeven van de verlengde -ö- blijft in de schrijfwijze problematisch in het Stadweerts (W) omdat het “hoedje” niet gebruikt kan worden. We hebben geconstateerd dat in een aantal gevallen in het WB het gebruik van de geschreven -ö- (*böltj/gedöldj/schöldj*) in tegenpraak is met de gesproken taal. Daarin wordt deze klank uitgesproken als -ui-. Zo schrijven

we die dan ook (*buïltj/geduïldj/schuïldj*). Deze klank-/klinkerwisseling treffen we ook aan bij het werkwoord fluite (*dich flöts/flötsdje en hae flötj/flötdje*).

We hebben *nog een tweede afwijking* gevonden.

De in het Weertlands veel voorkomende klank -*äö*- wordt niet gebruikt bij het schrijven van de verlengde -*ö*-. Ook die gevallen zijn gecorrigeerd omdat de uitspraak in de gesproken taal beter aansluit bij de praktijk (*dörve, lörve, zörge* wordt dus *däärve, läörve, zäärge*).

De schrijfwijze van de korte klinker blijft ongewijzigd [(*gedöldjig/(schöldjig/zörg)*).

Nadeel van deze spellingwijzigingen is dat het geschreven woordbeeld verandert. Dat is wennen en het vraagt tijd van de schrijver zich de nieuwe schrijfwijze eigen te maken.

We hebben deze keuzes gemaakt op grond van de basisprincipes van onze spelling.

Het *hoofdbeginsel*: de spelling volgt de uitspraak (fonologisch principe). Je schrijft wat je zegt.

Het *tweede beginsel*: elke klank heeft zijn eigen teken. Dit beginsel waarborgt de consistentie in de geschreven taal.

Hieraan gekoppeld is de richtlijn: Spel klanken, woorden, woorddelen altijd op dezelfde manier (regel van de gelijkvormigheid en analogie).

We hebben besloten deze situatie te benaderen als een geleidelijk verlopend proces. Wij zullen ons daarin niet dwingend mengen. We volgen daarin het gestelde in 2.2.1 dat dwang in deze door de spreker/schrijver als (te) kunstmatig ervaren wordt.

3.5.3. Zich aankondigende cq. te verwachten mutaties

- *j-verlies*.

We hebben geconstateerd dat in de gesproken taal de *tussen-j* in een woord(vorm) in de dagelijkse praktijk steeds minder van toepassing is. Dit verschijnsel doet zich ook voor bij werkwoordsvormen. Het Ospels lijkt daarin voorop te lopen. Misschien verklaarbaar uit het feit dat daar deze gebruiksvorm meer voorkomt in deze variant.

Voorbeelden NO *nijcht/wejcht* >> *nicht/wecht*

WBNO *gae haajtj/haajdje* >> *gae haatj/haadjae*

- *Uitspraak en schrijfwijze van -aw-*.

De schrijfwijze van deze klank staat als gevolg van analogie met het AN onder druk.

Bij de jongere generaties constateren we dat deze klank in de gevallen dat de betekenis in het AN met -*ou*- wordt geschreven dit ook in het Weertlands wordt gedaan (*trawwe* wordt dan *trouwe/bawwe* > *bouwen*). De uitspraak blijft wel dicht bij de -*aw*-klank; ze gebruiken de stoottonige -*ou*-, zoals in *oug*. Nu is dat niet verrassend wat betreft de -*ou*- omdat die in het NO ook al voorkomt.

Nu de -*au*- weer in ons spellingsysteem is opgenomen, is ook niet uit te sluiten dat -*aw*- in de gevallen dat de betekenis in het AN met -*au*- wordt geschreven dit ook in het Weertlands zal gaan gebeuren. *Blaw, gaw, grawwele* (NO), *klaw* wordt dan *blauw, gauw, grauwele, klauw*. Of de uitspraak dan -zoals bij -*ou*- toch dicht bij de *aw*-klank zal blijven, is dan nog maar de vraag. We verwachten dat deze ontwikkeling zich zal voortzetten. Dat betekent dan dat de -*aw*- geleidelijk aan terrein zal verliezen en vervangen gaat worden door -*au*-/-*ou*-.

- *Uitspraak en schrijfwijze van -gk-.*

In het dagelijks taalgebruik wordt deze klank steeds minder gebruikt en vervangen door -gg-. Ook deze klank staat als gevolg van analogie met het AN onder druk. De schrijfwijze zal dan meebewegen.

brögke bruggen légke leggen zégke zeggen ligke liggen mögke muggen

- *Uitspraak en schrijfwijze van -i-j-*

In het dagelijks taalgebruik horen we (nog wel sporadisch) dat deze klank vervangen wordt door -ie- (*wi-j gieëget >>wie gieëtj/wi-jtj gieët >>wietj gieët*). Bij het tweede voorbeeld is er ook sprake van j-verlies.

- *Mouillering.*

Het gebruik hiervan is een typisch kenmerk van het Weertlands. Het is niet uniek; andere dialecten kennen dit verschijnsel ook, maar in veel mindere mate dan in onze dialectvarianten. We verwachten dat het teloorgaan van de “tussen -j” niet tot een negatieve ontwikkeling leidt van het mouilleringverschijnsel. Verdwijning van mouillering aan het einde van woord(vormen) lijkt nog lang niet aan de orde.

- *Dialectisering van het AN*

In alle talen komen leenwoorden voor. Deze woorden worden met een (vrijwel) identieke uitspraak, een gelijke schrijfwijze en een overeenkomstige betekenis uit een andere taal geleend worden. Zolang de uitspraak hetzelfde blijft, worden ze in hun oorspronkelijke spelling geschreven. Dus: *computer, diskdrive, file, DJ, stalke*”.

Pas als de uitspraak van een woord afwijkend is in het Limburgs, wordt ook de spelling verlimburgst. Als een woord in een of ander opzicht verlimburgst is, wordt dat in de spelling zichtbaar gemaakt. Dat is ook van toepassing op het Weertlands.

Afwijkend van het bovenstaande constateren we dat het steeds vaker voorkomt dat in het dagelijks spraakgebruik “gewone” AN-woorden *gedialectiseerd* worden.

Voorbeelden

aangezien	<i>aangezeen</i>	naargelang	<i>naogelang</i>
alhoewel	<i>alhoewaal, allewaal</i>	ofschoon	<i>ofschoeën</i>
alvorens	<i>alvuuëres</i>	terwijl	<i>terwiël</i>
evenmin/-als	<i>aevemîn/aevenas</i>	zolang	<i>zoeëlang</i>
hoewel	<i>hoewaal</i>	zodat	<i>zoeëdet</i>

Het is te verwachten dat deze ontwikkeling zich zal voortzetten. Mede gezien de vermenging van dialecten en de te voorziene afname van authentieke dialectsprekers.

3.6 Voorbeelden van toepassingen

3.6.1. Klinkers

Voor alle in het Weertlands gebruikte klinkertekens geven we een aantal specifieke voorbeelden. Sommige gelden alleen voor het Stadsweerts (W), andere alleen voor Nederweerts of Ospels (NO). In een aantal gevallen zijn het toepassingen, die zowel in de Weerter Buitenijen als in Nederweert en Ospel voorkomen (BNO).

In principe worden twaalf voorbeelden gegeven; in de gevallen dat dit niet is gelukt, is dat een duidelijk signaal met betrekking tot de frequentie waarin die klank voorkomt.

a	bagke bakkes bats dabbe	biggen bakhuis bil krabben	hakkell hannik kalle klats	scheur lomperik spreken restje	mang maste schang strang	mand vetmesten schande sterk
â	ânger bâl bândere bândj NO	ander bal ploeteren band	bânk bânzele W jânke N kâl	bank slenteren huilen kletspraat	kâmp lânk rögkestrânk zânk	kam lang ruggegraat gezing
aa	aaf aaks aaneîn baantj	af bijl aan elkaar beemd	biekaar daanjel fraanjel gaas	bijenkorf dadel rafel gas	graaf maal saap waal	sloot knikker sap wel
aâ	blaâk daâg gaâles	peelven dag vrolijk meisje	gaâroet O gezwaât magerendaâg	helemaal gemaaid gras onthoudingsdag	oeëverdaâg overdaâg zaâvel N	overdag overdag zandgrond
ae	aegerst aelze baer(ke) blaedje	ekster elzen beer(tje) blaadje	braeke gaer raekene raengel(e)	breken graag rekenen regen(en)	smaerling staele vae zaengel	merel stelen wij zegen
ao	aom aore aosem blaor	adem aderen adem blaar	blaoze daorum draod haos	blazen daarom draad handschoen	paol schaop de zaod 't zaot	paal schaap het zaad het zout
äö	bäöke häök käöke päöl	huilen haken boeren palen	schäöp räöbel NO räövel NO schräöm	schapen bussel armvol strepen	stäönder sträötje täöt täöts	standaard straatje dronken tureluurs

aaj	aaje baaje gaajepaap ich haaj	aaien pootje baden gek ik had	laaj(e) maaj(e) schaajlik slaaj	lade(n/s) made(n) onvoordelig sla	snaaje spaaie vlaaj(e) zich begaaje	grijpen spitten vlaai(en) zich bevuilen
aj	ajjae/ajje brajjae dajje	als jij/je bracht jij dacht je	lajjae mer lajje pajjae det	lach jij maar legde/lach je pak jij dat	verwajje wajje effe zajje wat	verwacht je wacht je even zei je iets
aej	baeje baejminse daeje gaeje	bidden bidzielen die je geef je	gaeje knaeje paej traej(e)	wieden kneden paden trede(n)	traeje traejer vaeje waeje	stappen pedaal veeg je weeg je
aoj	aoj(e) aojao aojej braoje	oud(e) o, ja ojee braden	genaoj haoje kaoj kaojkrûmp	genade houden kou(de) koukleum	raoje schaoj snaoj vaoj(e)	raden grendel twijgje vouwen(en)
äöj	dräöj gräöj kammeräöj näöj	draden graten vrienden naden	näöj (op zien) opnäöj räöj räöj	slaag (pak) opstiksels raden raten	schäöj schäöjke vädötje zäöj	grendels grendeltje vouwtje zaden
au	dauw laureer mauwe nauw	dauw laurier miauwen eng	nauw paus saus sausklöppel	precies paus saus lomperik	snauwe wauwele wauwelwiëf	snauwen kletsen kletsous
aw	aw aw(ch)ter O awwieë bawwe W	au achter au bouwen	bawwele O blaw flaw gaw	kauwen blauw flauw gauw	hawwe W klawsteîn ougsbrawwe trawwe W	slaan baksteen wenkbrauwen trouwen

***Opmerking**

De schrijfwijze van deze klank staat als gevolg van analogie met het AN onder druk.

Nadere informatie: Kanttekeningen 3.5.3

e	bek bel hendjig her	bakken ballen handig scharnier	herst kek kepsel kers	speklap de jongste (tabaks)gruis kaars	mertele metser tes vets	moeite doen metselaar zak vezel
---	------------------------------	---	--------------------------------	---	----------------------------------	--

é	béd	bed	légke	leggen	verkét	vork
WB	ewég	weg	lés	les	vésser	visser
	hék	haag	lést	onlangs	vétkej	viezerik
	gezét	krant	schélle	schillen	zégke	zeggen
è*	almèr	steeds	kroekèr	kruiwagen	tunnèl	tunnel
	bóksetès	broekzak	merèl(le)	morel(len)	voddekèr	voddenkar
	kattestèrt	lisdodde	segrèt	sigaret	witstèrtje	witstaartje
	kepèl(ke)	kapel(letje)	snuffeltèr	vlinder	zoeëmèr	zomaar
	*klemtoonteken					
ê	bênk	banken	mêrge	morgen	vêldj(e)	veld(en)
	Bêls	Belg(ië)	prêngel(s)	deugniet(en)	vênt	kerel
	êrm	arm	stêmpel(s)	stempel(s)	vêrke(s)	varken(s)
	kêrk(e)	kerk(en)	trellêl	lawaaï	wêrk(e)	werk(en)
ee	beehte	biechten	dreen	dar	neet	niet
	beer	bier	heespe NO	ham	neetsele	motregenen
	deef	dief	kefee	cafe	streen	streng
	deer	dier	kreek	pruim	zeen	zijn/zien
eê	beêr BNO	bes	eêkvés	salamander	geêlis	keel
	deêke BNO	deken	eêlendj BNO	ellende	geêr NO	gierig
	deêm BNO	tepel (koe)	feêp(e)	fluit(en/jes)	heêring N	wederik
	eêgdje NO	eg	(ge)beêt	(ge)bit	scheêm BNO	schaduw
eej	beej WB	bij (vz)	heej WB	hier	reeje BNO	heggewikke
	beeje	bieden	heejeej WB	hierbij	sleej BNO	slede
	bezeeje	naast	leej(e) BNO	leden	sneej BNO	sneide
	geleeje	geleden	reej	redenen	tevreeje BNO	tevreden
ei	stoottoon					
	beiderik	lang meisje	eizieëlig	eenzaam	kleinzoeën	kleinzoon
	bein	benen	fein	mooi	stein	stenen
	eikuurke W	eekhoorn	greinke	spar	teike N	schoteltje
	eiskout	ijs(co)	heivers	huiswaarts	weits N	mooi
eî	sleeptonig cq. gerekt					
	bedeîn	dadelijk	bleîk	bleek(veld)	steîn	steen
	beîn	been	heîs	hees	weîk	zacht / week
	bezeîbele	ompraten	keîme	kammen	zeîp	zeep
	bezeîke	bezeiken	leîm	leem	zeîvere	kwijlen

ei	gerekt, geschreven als in AN (klank- en woordbeeld zijn identiek)					
	bereik(e)	bereik(en)	feit	feit	pleite	pleiten
	beteikene	beteken	geit	geit	reiger	reiger
	eige	eigen	heilig(e)	heilig(e)	teil N	teil
	eikel	eikel	Meimaondj	Meimaand	zeil	zeil
ej	bejje	betten	hej	heide	prej	prei
	dejje	dat je	kej(ke)	steen(tje)	sprej	sprei
	drej	drie	mejje	maaien	tej	taai
	gerej	gereedschap	nejster	naaister	wejje	waaien
eî-j	beheî-j	ophef	dreî-j	bocht	neî-j	precies
WB	beî-je	beiden	eî-j	ei	scheî-je	scheiden
	bezeî-j	verstand	kleî-jer	kleren	umdreî-j	omkering
	bezweî-j	drukte	leî-je	leiden	weî-je (ww)	weiden
êj	behêj	ophef	bezwêj	drukte	nêj	precies
	Betje behêj	bijdehandje	drêj	bocht	umdrêj	omkering
	bezêj	verstand	drêj	draai	zwêj	zwaai
eu	Beul	Budel	meug	moe	uutspeule	uitspoelen
	breustig	brontig	meute	moeite	veur	vuur
	deur	duur	steul	stoelen	vreug(er)	vroeg(er)
	keul	koel	steur	stuur	zeut	zoet
eû	beûrstel NO	borstel	kneûkel	knokkel	reût	reuzel
BNO	gedeûns W	gedoe	leûter	zeepsop	speûl(ke) BNO	spel(letje)
	keûning NO	koning	leûne BNO	leunen	steûke	stoken
	keûster NO	koster	reûstig NO	rustig	zeûster NO	zus(ter)
euj	beheuje	behoeden	breuje	broeden	meujmeuj	bemoelial
	bemeuje	bemoeien	geujing	hypotheek	speuje	haasten
	bevreuje	bevroeden	heuje	hoeden	veuje	voeden
	breuj	broedkip	meuj(e)lik	moeilijk	zeuj	zij
i	bikke	eten	ich/dich	ik/jij	mins	mens
	gebik	gezicht	indj	eind	ris	graszode
	gridzelke	kruimeltje	kits	klokhuis	wiks NO	schoensmeer
	hin W	kip	lingdje	lengte	winne	wennen
î	blîndj	blind	kîndj	kind	prîns	prins
	brînge	brengen	lîntj	lint	schînke	schenken
	dînke	denken	mînge	mengen	sprînge	springen
	înkêl	enkel	pîn	pin	wîntjer	winter

i-j	bi-j bli-j di-j dri-j	bij (insect) blij die drie	li-jje ri-jje sni-jje spi-jje	lijden rijden snijden overgeven	ti-jjing vri-jje wi-j zi-j	bericht vrijen hoe zijde
î-j NO	bî-j bî-jbaaje bî-jeîn doonbî-j	bij vz bedriegen bij elkaar dichtbij	hî-j hî-jbî-j hî-jhaêr hî-jjeroppers	hier hierbij hiernaartoe hiernaartoe	verbî-j vrî-j zî-jje (ook WB)	voorbij vrij zijden
ie	begien bielke bies dien	non bijltje regenbui jouw	fieper flieske grieske kieke	fopspeen tasje tuinfluiter kijken	knien nieptang plies wieks WB	konijnen nijptang agent schoensmeer
iê	altiêd biêl bliêve diêk	altijd bijl blijven dijk	griês iêzer kniên kriêge	grijs ijzer konijn krijgen	schriêve viêf wiên wiêt	schrijven vijf wijn ver
ieë	bieëk W bieëldj bieëst hieëske	beek beeld beest varkenshiel	ieëlendj kieës kieëtel krieëmer	ellende kaas ketel marskramer	mieërt schieëper schieëm W zieë	maart schaapherder schaduw zee
ieëj	benieëje W bestieëje W gelieëje W lieëje W	beneden besteden geleden ledematen	rieëje W sliëje W smieëje W snieëj W	reden sleden smeden snede	tevieëje twieëje verlieëje W vrieëj	tevreden tweetjes verleden vrede
ieëw	gieëw(e) ieëw(e) ieëwig	geeuw(en) eeuw(en) eeuwig	kieëw(e) lieëw(e) mieëw(e)	kieuw(en) leeuw(en) meeuw(en)	sprieëw(e) Tieëwe Zieëw(e)	spreeuw(en) Teeuwen Zeeuw(en)
o	bos kop krolle motje N	bos hoofd kralen oude tante	mótte obbéns potloeëd rosdoomp	motten opeens potlood roerdomp	rosse sop stokverf strop	roesten soep stopverf deugniet
ó	bócht bók bóks kóffe	uitschot bok broek hoesten	mótte póffert róng sókker	moeten opschepper ronde suiker	spóng snóffele zón zwók	spijl trosanjers zon schommel

ö	börre börste dörse gedöldjig	branden barsten dorsen geduldig	höffe klöppel körsvörs röst	tillen knuppel kersvers rust	schölk tösse wöllebäö völ	schort tussen boeman veel
ô	bedôrve bôl gestôrve hôi	bedorven bol overleden hol	kôrf lôl môlsbieër(e) W ôrgel(s)	korf plezier bosbes(sen) orgel(s)	stôrm vôl wôlf wôlke	storm vol wolf wolken
oe	boete doem goeze hoeke NO	buiten duim gooien hurken	koel koetje(s) W moel noets	gat peuk(en) muil nieuws	oet BNO schoefel(s) troefel(s) woepere	uit schoffel(s) troffel wippen
oê	broêd hoêke WB hoês koêle	bruid hurken huis gaten	kroêt sloête snoêve thoês	stroop sluiten snuiten thuis	toête voêl voêst zoêke	toeten vuil vuist zuigen
oeë	boeëve W broeëd gewoeën groeëf W	boven brood gewoon grof	hoeëg koeëke W oeëp(e) W peddemoeëk	hoog koken open kikker	schoeël W stoeëf W woeëne zoeën W	school kachel wonen zoon
oeëj	boeëj W foeëj hoeëje knoeëj	agent fooi hooien troep	koeëj(e) loeëje noeëj noeëjgheid	kooi(en) loden ongaarne verdriet	ploeëj(e) roeëj stroeëj vloëëj	plooi(en) rode stro vlo
oj	hojje kojje	tot ziens kom je	mojje	mocht je	tojje	tot je
ój	mójje	moet je				
oo	boor doonkel W good grond W	boer donker goed grond	hoonger W joonk W moond W schoon	honger jong mond schoenen	stoof BNO stool zoog BNO voot	kachel stoel zeug voet
oô	boôg N doônkel N gedoôts groôs	boog donker gedoe grasveld	hoôf BNO hoôndj moôte noôzel BNO	tuin NO moeite armoede	oôzel BNO hond stroôt BNO zoôl BNO	armoede poôr NO prei strot zool

ooj	blooje booj BNO boojem BNO êrmooj	bloeden agent bodem armoede	gooj(e) goojboeëter goojigheid rooj	goed(e) roomboter goedheid roede	spooje BNO vooje N tegooj zooj	haasten voeden goed bende
ou	stoottoon doufnetel doufpot gaeloug mouf	dovenetel doofpot glas bier stof	't mouwtj mouze oug ougst	het stoft eten oog oogst	roum bouwe* BNO <i>houwe*</i> BNO <i>trouwe*</i> BNO	room bouwen slaan trouwen

* Opmerking

Verdringing van -aw-: de cursief gedrukte woorden zijn voorbeelden van de schrijfwijze, zoals die door de jongere generaties (ook in W) steeds meer gebruikt wordt. Nadere informatie: Kanttekeningen 3.5.3.

oû	gerekt doûf doûge droûm groûwele	doof deugen droom mopperen	knoûwel WB loûf oûge smoûze	onzin loof ogen eten	stoûm stroûm woût zoûm	stoom stroom agent zoom
----	--	-------------------------------------	--------------------------------------	-------------------------------	---------------------------------	----------------------------------

ou	gerekt, maar niet voorkomend met stoottoon; accentteken ^ dus niet nodig					
	boum	boom	koupe	kopen	oploup	oploop
	geloups	aanloop	loupe	lopen	ouch	ook
	houp	hoop	low loêne	sfeerloos	ouge	ogen
	knoup	knoop	môlshoup	molshoop	rouk	rook

ou	gerekt, geschreven als in AN (klank- en woordbeeld zijn identiek)					
	berouw	berouw	goud	goud	kebouter	kabouter
	bout	bout	hout	hout	mout	mout
	fout	fout	houtdoef	houtduif	stout	stout

ow	benowdj	benieuwd	lowwe	luiden	schow	schuw
	dowwe	duwen	mow(we)	mouw(en)	tow	dicht
	gelow	gelui	now	nieuw	trowwe	vertrouwen
	kow	koe	nows	nieuws	vrow NO	vrouw

oow	noow	nu	roow	rauw/ruw		
-----	------	----	------	----------	--	--

oôw	doôw	toen	noôw	nu	schoôw	schuw
NO	doôwdertiêd	toen	roôw	rauw/ruw	toôw	jij

u	Busseng frut hundje klumme	Bassin ventiel hondje klimmen	lup schummel stum uch	lip schimmel stem je/jullie/u	umbelder vlumme zundj zwumme	omroeper visgraten zonde zwemmen
û	belûl brûl gûns hûmme	verstand dol/gek ginds hemd	jûnkerkes krûmpert ougsplûmpe rûmpsel	anjertjes koukleum wimpers oprisping	slûm stûmpel trûmpe zûmpe	slim stempel luiden van klok huilen
ui	stoottoon buimke gluifdje gluiftje hui N	boompje geloof je gelooft hij vandaag	huit huitkieës huivers O kruitser	hoofd zult huiswaarts munt	nuizik uige uigske tesnuizik	omslagdoek ogen ww oogje zakdoek
ui	gerekt, geschreven als in AN (klank- en woordbeeld zijn identiek)					
	buis	buis	fruit(ig)	fruit(ig)	lui	lui
	buit	buit	geluid	geluid	sluis NO	sluis
	duit	duit	Huילים	Hollands	spuit(e)	spuit(en)
	fluit(e)	fluit(en)	kuit	plezier	zuige	zuigen
uî	gerekt buîltj duîles geduîldj gluîve	bult wildebras geduld geloven	knuîp luîpetig ruîkvleîs schuîldj	knopen loops rookvlees schuld	snuîk(e) struîpe tuît wuîles	snoep(en) stropen melkbus lobbes
ui-j	bui-j dui-je NO kui-jere	bui wiegen wandelen	kui-jerlatte kui-jes lui-jeknecht	benen lobbes koevoet	lui-jerik lui-jwames	luilak luilak
uî-j	luî-j	lui	nuî-j, op zien	pak slaag		
uj	bluj(je) gruj(je) kuj krujje	bloei(en) groei(en) koeien kruiden	kujjae? luj mansluj pluj	kun jij? lieden/lui mannen paraplu	snujsel tujjere ujjer vrölluj	snoeiafval vastbinden uier vrouwen
uu	buul duuk kuus luus	papieren zak koppige man varken luizen	muus plevuus pluum pluuske	muizen plavuis pluim pluisje	ruumdje schuuns uut zuul	ruimte schuin uit priem

uû	bestuûte beschûût buûk duûvel	ophemelen beschuit buiken duivel	duûster kuûme kuûp opruûme	donker hijgen kuip opruimen	puûst struûk vuûst zuûver	puisten struiken vuisten schoon
uuë	bluuëtje bruuëdje duuër(e) gruuëts	blootje broodje deur(en) trots	knuuëk kuuëning(e) luuëne muuële(s)	botten koning(en) leunen molen(s)	nuuëge W puuëtje(s) spuuële wuuëning(e)	negen pootje(s) spelen woning(en)
uuëj	buuëj druuëje huuëje	boten droogte hoogte	kluuëj nuuëje potluuëj	stakkers uitnodigen potloden	puuëj sluuëj vluuëj	poten sloten vlooien

3.6.2. Medeklinkers

Van de voor het Weertlands typische medeklinkers geven we onderstaand een aantal voorbeelden.

dj	aanvêldj(e) aovendj(e) bieëldj(e) bördje	aambeeld(en) avond(en) beeld(en) brandde(n)	brédje dêrdje dowdje gaandjel	breedte derde duwde ganzerik	gruuëdje hendjig huuëgdje zikdje	grootte handig hoogte ziekte
tj	batje bitje bôgkentj bôltj	vlegel beetje boekweit bult	gruuëtje hòltje NO intrîntj kântj NO	oma stokje ongeveer zijde	kôntj NO mêrrentj tjefke tjeh	achterwerk markt ringmus tja
sj	baêsj blaosj mer brosj goesj, hae	beige blaas maar sierspeld gooit, hij	kersjet klasjenieëre sjegrein sjeklaat	korset praten hartzeer chocolade	sjelot sjieës sjoepe wi-j ésj?	kleine ui sjees stelen hoe gaat 't?
zj	boezjaar boezjieëre blaoszje? gerloeëzje	boel reageren blaas je? horloge	kleêzje zjallezie zjartel zjem	college rolluik jarretel gelei/jam	zjendêrm zjenieëre zjiekpe zjuust	gendarme schamen snoepje juist/net
gk ¹	bagke bôgkentj brögke égke	biggen boekweit bruggen eggen	hégke kragke NO légke ligke	heggen/hagen oude paarden leggen liggen	mögke rögke tezégkes zégke	muggen ruggen ongeveer zeggen

¹In het dagelijks taalgebruik wordt deze klank steeds minder gebruikt en vervangen door -gg-.

3.7 De werkwoordsvormen

3.7.1. De vervoeging in het algemeen

De vormverandering van werkwoorden wordt vervoeging genoemd.

Onder vervoeging verstaan we ook de beschrijving van alle vormen van een werkwoord en de wijze waarop die vormen met elkaar overeenkomen of van elkaar verschillen.

Vanuit de invalshoek vervoeging onderscheiden we *drie groepen werkwoorden: zwakke, sterke en onregelmatige*.

In het AN is de vervoeging van werkwoorden in het algemeen te bepalen door het toepassen van de algemene regels. *Analoge toepassing van deze regels in het Weertlands is niet mogelijk, omdat de differentiatie in persoonsvormen in ons dialect niet alleen groter, maar ook genuanceerder is*. Vergelijkenderwijs verwijzen we naar de persoonlijke voornaamwoorden in het onderstaande. Ter bevordering van een goede beeldvorming volgt onderstaand een weergave van de algemene toepassingsregels in het Weertlands. We beperken ons daarbij tot de (onvoltooid) tegenwoordige en verleden tijd. Reden daarvoor is het feit, dat de overige zes (van de acht) werkwoordstijden zich niet afwijkend ten opzichte van het AN gedragen.

Tegenwoordige tijd

Zoals ook in het AN het geval is, vormt de stam (ik-vorm) het gemeenschappelijke deel van de vormen van de tegenwoordige tijd.

De stam bestaat uit de *infinitief/hele werkwoord zonder -e* (de sjwa).

Voorbeelden: *wêrke* - *wêrk*; *loupe* - *loup*, *wachte* - *wacht*, *lôste* - *löst* (ook *lös!!*).

Enkelvoud

1ste persoon	ik	ich	stam
2de persoon	jij/je	gae (m)	stam + <i>tj</i> *
		dich (m/v)	stam + <i>s</i> ; ook <i>st</i>
		NO: dów(m/v)	stam + <i>st</i>
3de persoon	hij	hae	stam + <i>tj</i> *
	zij	ze/zeuj/zûj (NO)	stam + <i>tj</i> *
	het	't	stam + <i>tj</i> *
	men	me	stam + <i>tj</i> *

Meervoud

1ste persoon	wij	vae/ve/wae	stam + <i>e</i>	infinitief/hele werkwoord
2de persoon	jullie/u	gae **	stam + <i>tj</i> *	
3de persoon	zij/ze	zeuj/ze/zûj (NO)	stam + <i>e</i>	infinitief/hele werkwoord

* In de medeklinkergroep *-stj-* (hoe ook tot stand gekomen) kan de (dentale) *-t* wegvallen; overigens met behoud van de mouillering. De laatste medeklinkers worden dan *-sj*.

Voorbeelden: *börstj* wordt *börsj*; *löstj* wordt *lösj*; *smoestj* wordt *smoesj*; *reistj* wordt *reisj*; *titstj* wordt *titsj*.

** De jongere generatie spreekt hier ook al van *'jullie'*; de uitgang bij de stam is dan ook *-e* in plaats van *-tj*.

Verleden tijd

Het verschil tussen zwakke en sterke werkwoorden komt tot uitdrukking in de klankwisseling (ablaut) bij de laatste.

Enkelvoud

			zwakke ww	sterke ww
1ste persoon	ik	ich	stam + <i>dje</i> *	ablaut (in de stam)
2de persoon	jij/je	gae	stam + <i>dje</i> *	ablaut + <i>tj</i>
		dich	stam + <i>djest</i>	ablaut + <i>s</i> ; ook <i>st</i>
		NO: dów	stam + <i>djest</i>	ablaut + <i>st</i>
3de persoon	hij	hae	stam + <i>dje</i> *	ablaut zonder uitgang
	zij	ze/zeuj/ zûj (NO)	stam + <i>dje</i> *	ablaut zonder uitgang
	het	't	stam + <i>dje</i> *	ablaut zonder uitgang
	men	me	stam + <i>dje</i> *	ablaut zonder uitgang

Meervoud

1ste persoon	wij	vae/ve/wae	stam + <i>dje</i> *	ablaut + <i>e</i>
2de persoon	jullie/u	gae	stam + <i>dje</i> *	ablaut + <i>tj</i>
3de persoon	zij/ze	zeuj/ze/ zûj (NO)	stam + <i>dje</i> *	ablaut + <i>e</i>

* *dje* kan met voorafgaande medeklinkers versmelten (assimilatie) of elisie veroorzaken (= wegvallen van de *d*-klank).

Voorbeelden:	ik wachtte-	ich wachtdje	>>	ich wajje
	hij lustte	hae löstdje/lösdje	>>	hae löszje

3.7.2. Voorbeelden van de vervoeging van werkwoordsvormen

Voor de volledigheid worden onderstaand een aantal voorbeelden gegeven van de toepassing van de spellingregels in werkwoordsvormen.

Er bestaan drie vormen van het werkwoord:

- het hele werkwoord
- de persoonsvormen in tegenwoordige en verleden tijd;
- het voltooid deelwoord.

In het onderstaande worden voorbeelden gegeven van de spelling van enkele soorten werkwoorden die in de praktijk problemen zouden kunnen opleveren. De aangereikte schema's kunnen hulp bieden bij het verkrijgen van inzicht in de vervoeging.

Bijzondere aandacht wordt besteed aan de vervoeging van

- zwakke werkwoorden met stam in de o.t.t. op *d*, *t* en *p* ;
- sterke werkwoorden met stam in de o.t.t. op *ng* en *nk*;
- sterke werkwoorden met naslagklinker in de o.v.t.

Hele werkwoord: **schödde**

Type: zwak (regelmatig), stam op **-d-**

Voltooid deelwoord: *geschödj*

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>schöd</i>		<i>schöd</i>	<i>je</i> **
<i>gae/dich</i>	<i>schöd</i>	<i>tj / s(t)*</i>	<i>schöd</i>	<i>je/jest</i> **
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>schöd</i>	<i>tj*</i>	<i>schöd</i>	<i>je</i> **
<i>vae/ve</i>	<i>schöd</i>	<i>de</i>	<i>schöd</i>	<i>je</i> **
<i>gae</i>	<i>schöd</i>	<i>tj*</i>	<i>schöd</i>	<i>je</i> **
<i>zeuj/ze</i>	<i>schöd</i>	<i>de</i>	<i>schöd</i>	<i>je</i> **

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: *geschödj*

* Let op de vorm **dtj** in o.t.t.

** **je** ipv. **dje**, want **d** staat al in de stam

Hele werkwoord: **witte**

Type: zwak (regelmatig), stam op **-t-**

Voltooid deelwoord: *gewitj*

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>wit</i>		<i>wit</i>	<i>dje</i>
<i>gae/dich</i>	<i>wit</i>	<i>j / s *</i>	<i>wit</i>	<i>dje/dje(st)</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>wit</i>	<i>j *</i>	<i>wit</i>	<i>dje</i>
<i>vae/ve</i>	<i>wit</i>	<i>te</i>	<i>wit</i>	<i>dje</i>
<i>gae</i>	<i>wit</i>	<i>j *</i>	<i>wit</i>	<i>dje</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>wit</i>	<i>te</i>	<i>wit</i>	<i>dje</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: *gewitdje*

* **j** ipv **tj**, want **t** staat al in de stam

** Let op de vorm **tdj** in o.v.t.

Hele werkwoord: **schöppe**

Type: zwak (regelmatig), stam op **-p-**

Voltooid deelwoord: *geschöptj*

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>schöp</i>		<i>schöp</i>	<i>dje</i>
<i>gae/dich</i>	<i>schöp</i>	<i>tj / s(t)</i>	<i>schöp</i>	<i>dje/dje(st)</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>schöp</i>	<i>tj</i>	<i>schöp</i>	<i>dje</i>
<i>vae/ve</i>	<i>schöp</i>	<i>pe</i>	<i>schöp</i>	<i>dje</i>
<i>gae</i>	<i>schöp</i>	<i>tj</i>	<i>schöp</i>	<i>dje</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>schöp</i>	<i>pe</i>	<i>schöp</i>	<i>dje</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: *geschöpdje*

Hele werkwoord: **dânse**

Type: zwak (regelmatig), stam op -s-

Voltooid deelwoord: **gedânsj**

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>dâns</i>		<i>dâns</i>	<i>zje***</i>
<i>gae/dich</i>	<i>dâns</i>	<i>J*/-- of t**</i>	<i>dâns</i>	<i>zje***</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>dâns</i>	<i>J*</i>	<i>dâns</i>	<i>zje***</i>
<i>vae/ve</i>	<i>dâns</i>	<i>e</i>	<i>dâns</i>	<i>zje***</i>
<i>gae</i>	<i>dâns</i>	<i>J*</i>	<i>dâns</i>	<i>zje***</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>dâns</i>	<i>e</i>	<i>dâns</i>	<i>zje***</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: **gedânszje**

* j ipv tj

** bij dich vervalt j ; soms wordt t toegevoegd

*** Let op de vorm -szj in o.v.t.

Hele werkwoord: **sprînge**

Type: sterk (onr.), stam op -ng-

Voltooid deelwoord: **gesproonge**

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>spring</i>		<i>spróng</i>	
<i>gae/dich</i>	<i>spring</i>	<i>tj / s(t)</i>	<i>spróng</i>	<i>tj / s(t)</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>spring</i>	<i>tj</i>	<i>spróng</i>	
<i>vae/ve</i>	<i>sprîng</i>	<i>e</i>	<i>sproong</i>	<i>e</i>
<i>gae</i>	<i>spring</i>	<i>tj</i>	<i>spróng</i>	<i>tj</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>sprîng</i>	<i>e</i>	<i>sproong</i>	<i>e</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: **gesproonge**

Hele werkwoord: **drînke**

Type: sterk, stam op -nk-

Voltooid deelwoord: **gedroonke**

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>drînk</i>		<i>droonk</i>	
<i>gae/dich</i>	<i>drînk</i>	<i>tj / s(t)</i>	<i>droonk</i>	<i>tj / s(t)</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>drînk</i>	<i>tj</i>	<i>droonk</i>	
<i>vae/ve</i>	<i>drînk</i>	<i>e</i>	<i>droonk</i>	<i>e</i>
<i>gae</i>	<i>drînk</i>	<i>tj</i>	<i>droonk</i>	<i>tj</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>drînk</i>	<i>e</i>	<i>droonk</i>	<i>e</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: **gedroonke**

Hele werkwoord: **kieke**

Type: sterk (onr.) en *naslagklinker in ovt*

Voltooid deelwoord: **gekïëëke/gekëëke***

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>kiek</i>		<i>kïëëk *</i>	
<i>gae/dich</i>	<i>kiek</i>	<i>tj / s(t)</i>	<i>kïëëk *</i>	<i>tj / s(t)</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>kiek</i>	<i>tj</i>	<i>kïëëk *</i>	
<i>vae/ve</i>	<i>kiek</i>	<i>e</i>	<i>kïëëk *</i>	<i>e</i>
<i>gae</i>	<i>kiek</i>	<i>tj</i>	<i>kïëëk *</i>	<i>tj</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>kiek</i>	<i>e</i>	<i>kïëëk *</i>	<i>e</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: **gekïëëke/gekëëke***

* BNO *keëk / gekëëke*

Hele werkwoord: **bewïëëge bewoge**

Type: sterk (onr.) en *naslagklinker in ovt*

Voltooid deelwoord: **bewoeëge/bewoge***

persoon	o.t.t.		o.v.t	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>bewïëëg</i>		<i>bewoeëg *</i>	
<i>gae/dich</i>	<i>bewïëëg</i>	<i>tj / s(t)</i>	<i>bewoeëg *</i>	<i>tj / s(t)</i>
<i>hae, zeuj, 't</i>	<i>bewïëëg</i>	<i>tj</i>	<i>bewoeëg *</i>	
<i>vae/ve</i>	<i>bewïëëg</i>	<i>e</i>	<i>bewoeëg *</i>	<i>e</i>
<i>gae</i>	<i>bewïëëg</i>	<i>tj</i>	<i>bewoeëg *</i>	<i>tj</i>
<i>zeuj/ze</i>	<i>bewïëëg</i>	<i>e</i>	<i>bewoeëg *</i>	<i>e</i>

bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: **bewoeëge/bewoge***

* BNO *bewoog / bewoge*

Noten

1. Notten Jan G.M, *Aanwijzingen voor de spelling van de Limburgse dialecten*; Maastricht, 1983
2. Bakkes dr. Pierre, Cromptvoets dr. Herman, Notten Jan G.M., Walraven Frans, *Spelling 2003 voor alle Limburgse dialecten*; z.pl.,z.j
3. Bakkes dr. Pierre, Cromptvoets dr. Herman, Notten Jan G.M., Walraven Frans, *Spelling 2003 voor alle Limburgse dialecten*; z.pl.,z.j., blz. 7
4. Kats dr. J, *Aanwizinge veur de Sjelling*; Roermond, 1953
5. Veldeke Wieërt, *Verhåölkes & gedichtjes oet 't Wieërter lând*; Weert, 1979, blz. 17/18
6. Berg van den Jo, Brouwer Jos, Feijen Jan, Hermans Piet, Wouw van de Jos, *Weertlands woordenboek Kâl wi-j kook*, Veldeke kring Weert, Weert, 1983
7. Hermans P.F., Berg van den J.H.M., Brouwer J.F.H, Feijen J.A.P. en Wouw van de J.G.W., *De Weertlandse dialecten: vör te laeze, te schriëve en te kalle*; Veldeke kring Weert, Weert, okt. 1998 /jan. 1999
8. Feijen Jan, Gubbels Jos, Moonen Jan, *Verhåölkes um vuuër te laeze* ; Veldeke krînk Wieërt, Weert 2003
9. Feijen Jan, Haenen-van den Berg Nelly, Moonen Jan, Vossen Sjra, *Schoeën gezagdj* ; Veldeke krînk Wieërt, Weert 2009
10. Bakkes dr. Pierre, Cromptvoets dr. Herman, Notten Jan G.M., Walraven Frans, *Spelling 2003 voor alle Limburgse dialecten*; z.pl.,z.j., blz. 9/10
11. Weijnen A., *Nederlandse dialectkunde*; Assen, 1966, hdst. 2
12. Wouw van de Jos G.W., *Dialektgeografie van het Weertlands en zijn onmiddellijke omgeving aan de hand van een monografie over het Nederweerts*; doctoraalscriptie KU Nijmegen, 1968
13. Wouw van de Jos G.W., *Tendenzen in de klankontwikkeling van het Weertlands*; In: Mededelingen van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde; nr 39 (1986), blz. 6
14. Wouw van de Jos G.W., *Tendenzen in de klankontwikkeling van het Weertlands*; In: Mededelingen van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde; nr 39 (1986), blz. 2
15. Kruijsen J., *Woordenboek van de Limburgse dialecten*, deel III, Assen (2001a)
16. Belemans Rob, *Het Centraal-Limburs*; In: Riek van klank, Veldeke Taalstudies nr. 2, Sittard 2007, blz. 92/93
17. Bakkes Pierre, *Het Weertlands woordenboek nader bekeken*; In: Veldeke, Tijdschrift voor Limburgse volkscultuur, jrg. 59 (1984), nr. 5, blz. 7-10
18. In literatuur mbt. het Limburgse toengebied (21, 22, 23, 26) wordt gesteld, dat in het Weertlands geen sprake meer is van sleeptoon, maar dat het om duurverschillen zou gaan. In een artikel van Van Maris in het tijdschrift *Onze Taal* (24) komt dit ook aan de orde. Daarin vermeldt hij nog dat Verhoeven geconstateerd heeft dat voor het gevoel van de respondenten (4 Stadsweerts-sprekenden) er wel sprake was van sleeptoon (25). Wat overigens ook in de andere onderzoeken opvalt, is het lage aantal respondenten. Mijn twijfels mbt. de generaliserende uitspraken in de betreffende onderzoeken is mede gebaseerd op eigen waarnemingen bij ca. 500 WBNO-zegslieden, waaronder cursisten van de cursussen *Laeze & schriëve*.
Daarbij is ook mij gebleken, dat er zeker sprake is van “slijtage”. Vooral bij de lange klinkers is steeds meer sprake van verlenging (of zelfs verdwijning daarvan), alhoewel er wel nog steeds duidelijke verschillen in standvastigheid bestaan bij WB- en NO-sprekers (zie ook 13, 14, 20). Bij de *korte klinkers*, en ook nog wel bij de *lange klinkers -iê- en -oê-* en de tweeklank *-eî-* is er

wat betreft de oudere generaties m.i. nog steeds sprake van sleeptoon, zeker in Nederweert en Ospel. De veronderstelling, dat deze klanken op termijn -eerst en vooral bij de jongere generatie- aan “slijtage” onderhevig zijn, lijkt mij wel voor de hand te liggen. Daardoor zal verlenging van de betreffende klanken -beginnend bij de jongere generaties- in de toekomst de feitelijke situatie worden. Daaraan ook meteen de constatering verbinden dat dit nu al realiteit zou zijn voor alle generaties is zeker te kort door de bocht en zeker niet van toepassing voor alle Weertlandse dialectvarianten. Ik duid ze daarom nog aan als sleeptonig. Overigens is een vergelijkbare “sleet” waar te nemen bij verlengde klanken in het algemeen (-aa-, -ee- en -oo- in plaats van -aâ-, -eê- en -oô-)

19. Bakkes Pierre, *Wo de spelling van 't nederlands die van 't limburgs hinjert*, in: Veldeke Jaarboek 2011, blz. 149/150. Van het hier ingenomen standpunt wijken wij af.
20. Veldeke Wieërt, *Men moet straten uit stegen kennen*, Weert 2001.